

De kuddes van Ede, Rheden en Epe-Heerde

Deze keer de schijnwerpers op vier andere kuddes Veluwe heideschappen. Die van Ede begrazen al heel lang de Ginkelse en Eder hei. De huidige herders, Aart en Henk van den Brandhof, hebben in respectievelijk de jaren '80 en '90 de kuddes overgenomen van hun vader Bart. De kudde van Epe-Heerde begraast al meer dan vijftig jaar de Renderklipen. Bij de oprichting van de kudde van Rheden in de jaren zestig speelde de eigenares van het landgoed Heuvel een belangrijke rol.

Kudde Ginkelse Heide

De schaapskudde op de Ginkelse Heide is een betrekkelijk kleine kudde van 160 schapen omdat het begrazingsgebied niet zo groot is. Maar vergeleken met de kudde op de Eder Heide is deze schaapskooi beter zichtbaar en bereikbaar. De kudde krijgt dan ook erg veel bezoekers. 'Op zondag is het hier net Scheveningen', aldus herder Henk van den Brandhof. Vanwege de drukte gaat Henk in de zomerperiode op zondag niet de hei op. De evenementen die georganiseerd worden door de

Herder Henk met de kudde op pad

Schaapskudde Ede

Stichting Edese Schaapskudden, zijn echte publiekstrekkers.

Schaapscheerdersfeest

Het jaarlijkse Schaapscheerdersfeest bij Henk staat in het teken van het behoud van oude tradities en cultuurhistorie. De schapen worden op traditionele wijze geschoren. Met een platte schaar worden ze in twintig minuten per dier geknipt. Mensen die geïnteresseerd zijn in de wol van een specifiek schaap kunnen de geschoren wol direct mee naar huis nemen. Ook zijn er op deze dag oude ambachten te bewonderen en zijn er demonstraties met de honden en de schapen. De dag trekt altijd een gevarieerd

publiek. 'We zien alles voorbijkomen, van doktoren tot leden van motorclubs en van toeristen tot medewerkers van de gemeente', vertelt Henk. Na de festiviteiten is er altijd een traditionele maaltijd: zoute vis, aardappelen, botersaus en rijstepap met bruine suiker.

Lokale sponsoren

Voor stichtingen en organisaties met een maatschappelijke functie verzorgt Henk demonstraties of uitjes, bijvoorbeeld voor Stichting Doe een Wens. Voor bedrijven en particulieren is er de mogelijkheid de kudde te sponsoren, bijvoorbeeld door een lammetje of schaap te adopteren.

Met deze extra sponsorgelden kan de kooi onderhouden worden en kan er bijvoorbeeld een nieuw hekwerk worden gebouwd. Momenteel wordt de kudde door zo'n veertig lokale bedrijven gesponsord, van autogarages tot restaurants.

Kudde Eder Heide

De schaapskudde van Aart van den Brandhof graast iedere dag op de Eder Heide. Zo'n 400 schapen begrazen hier 700 hectare land van Natuurmonumenten en Dienst Vastgoed Defensie. Begra-

Praktische informatie

Naam:	Schaapskudde Ede
Openingstijden en meer informatie:	http://www.edeseschaapskudden.nl/
Herder:	Henk van den Brandhof
Kudde:	gemiddeld 160 schapen
Begrazing:	Ginkelse Heide

De twee Edese kuddes samengevoegd

zing is het hoofddoel van de kuddes, en de grootste inkomstenbron. Aart of één van de vrijwilligers gaat zeven dagen in de week, zeven uur per dag met de schapen de hei op. Door begrazing met schapen blijft het heidelandschap open. De schapen vreten het gebied op natuurlijke manier leeg en houden de bodem intact. De honden zorgen ervoor dat de kuddes selectief grazen en bijvoorbeeld wegblijven bij giftige plantensoorten.

Zicht op de kudde

Schaapskudde Ede

Rammenpool

In september bestaat de kudde van Aart uit 275 moederdieren. Er komen dan vijftien rammen bij uit de zogenoemde 'rammenpool'. Voorheen gebruikte iedere kudde zijn eigen rammen, wat leidde tot afwijkingen en ziektes. Om dit te voorkomen worden er nu rammen uitgewisseld via de pool, een initiatief waar negen schaapskuddes aan meedoen. Alle rammen in de pool zijn goedgekeurd door het stamboek en gecheckt op ziektes. Op deze wijze worden de diversiteit en gezondheid van de schaapskudde gewaarborgd.

Praktische informatie

Naam:	Schaapskudde Ede
Openingstijden en meer informatie:	http://www.edeseschaapskudden.nl/
Herder:	Aart van den Brandhof
Kudde:	gemiddeld 275 schapen
Begrazing:	Eder heide, 700 ha

Schaapskudde Ede

Nieuw leven

Lammerperiode

In het voorjaar worden er bij Aart 350 lammeren geboren. Tijdens de lammerperiode blijft de kudde bij de kooi, en krijgt Aart hulp van scholieren van onder andere de Groenschool in Barneveld.

De ramlammeren gaan na vier maanden weg. Door de schrale heidegronden moeten de schapen erg veel moeite doen voor een beetje vet. Daarom worden ze nog enkele weken op een mineraalrijke grasweide gehouden om wat aan te vetten voor ze naar de slacht gaan. 'Na zes weken herken je ze niet meer terug', aldus Aart. De ooilammeren worden allemaal gekeurd. De erkende dieren houden de broers zelf en de rest wordt doorverkocht. Ook oudere dieren gaan weg, zo is er telkens een verschuiving in de kudde en blijft de kudde jong.

Kudde Rheden

In de driehoek Arnhem, Loenen en Dieren liepen vroeger veel schapen, die met hun mestproductie in potstallen een belangrijke rol speelden in de ontwikkeling van de landbouw in deze streek. De scheper verzamelde de schapen 's ochtends in het dorp. Na een 'heertgang' van zo'n zes uur op de heide bracht hij ze terug bij de eigenaren.

De schaapskudde

In 1963 is de Stichting Rhedense Schaapskudde opgericht. De kudde, geweid op 400 hectare van de gemeenten Rheden en Rozendaal, wordt gehoed door twee enthousiaste herders: Cynthia Berendsen en Elly Jansen. Jaarlijks komen de jonge fokrammen uit de kudde van de Lemelerberg. De herders organiseren verschillende attracties die de inkomsten opleveren: een dag met de herder op stap, een demonstratie schapen drijven en kinderfeestjes. Daarnaast is er een lammetjesdag, het schaapscheerdersfeest midden in Rheden en kunnen er voor 20 euro lammeren geadopteerd worden. Het eerste lam wordt aan het begin van het lammerseizoen geadopteerd door een BN'er. Dit jaar was dat de cabaretier en schrijver Hans Dorrestijn.

Veel aandacht voor gezondheid

Door de verschillende activiteiten die door de herders met de kudde ontplooid worden, is er veel contact tussen de dieren en bezoekers. Daarom wordt de kudde gerund als een 'zoönosen-verantwoord' bedrijf. Dit betekent bijvoorbeeld dat de schapen jaarlijks gevaccineerd worden

Myrthe Maurice

Kudde van Rheden met een landgeit op een zomerse dag

tegen Q-koorts. Wanneer er gezondheidsproblemen zijn, bijvoorbeeld wanneer er meerdere schapen kreupel lopen, worden er snel met de dierenarts de nodige maatregelen getroffen. Een gezonde kudde is van groot belang voor de toeristische waarde en voor de activiteiten met bur-

Schapen verbinden natuurgebieden

Natuurmonumenten maakt corridors door bomen te kappen om natuurgebieden met elkaar te verbinden. Zo wordt het

Herikhuizerveld verbonden met Beekhuizen. De schapen vreten deze corridors schoon, zodat er niet opnieuw bomen en struiken gaan groeien. De schapen helpen met hun graasgedrag om de variatie in natuurgebieden in stand te houden. Zo vreten ze in bepaalde gebieden de Amerikaanse vogelkers weg en in andere gebieden het blad van de vuilboom. Dat blad heeft bij mens en dier een zuiverende werking. Door de voedselopname van deze bladeren en onkruiden in het rantsoen blijven de grasetende schapen goed gezond. Een gezonde kudde is van essentieel belang!

Praktische informatie

Naam:

Openingstijden en meer informatie:

Herders:

Kudde:

Begrazing:

Stichting De Rhedense Schaapskudde

<http://www.schaapskudde.nl/>

Cynthia Berendsen en Elly Jansen

gemiddeld 130 Veluwe heideschapen

400 hectare natuurterreinen op de Posbank

Kudde Epe-Heerde

Sinds 1956 lopen er op de Renderklippen op het grondgebied van de Veluwe gemeenten Epe en Heerde Veluwe heideschappen. De gemeenten richtten samen de Stichting Schaapskudde Epe-Heerde op en stelden de onlangs overleden Teun Niesing aan als schaapherder. Hij is er in geslaagd van de kudde een zeer geslaagde toeristische attractie te maken. Op topdagen komen er wel drieduizend belangstellenden.

Van vader op zoon

Het werk van Teun is enthousiast voortgezet door zijn zoon Lammert, die op zijn beurt op zijn vrije dagen het werk overlaat aan zijn zoon Bastiaan. Lammert schuwt de publiciteit niet en is actief op Twitter en Facebook. Jaarlijks wordt er een kerst-

Het Veluwe heideschaap levert mooie wol

Kor Oldenbroek

nachtdienst bij de schaapskooi gehouden en het schaapscheerdersfeest wordt begin juni midden in Epe gehouden. Veel mensen zijn donateur van de stichting geworden en het is sinds kort mogelijk een lam te adopteren. Weerman Piet Paulusma heeft zich indertijd daarvoor als eerste aangemeld. De kudde loopt op de schrale Renderklippen en voorkomt dat het gras de overhand krijgt. Daarnaast wordt er wat grasland gehuurd van het Geldersch Landschap.

Herstart na MKZ-ramp

In 1999 is in Nunspeet met hulp van de SZH de oprichtingsvergadering gehouden van de rammenpool van het Veluwe heideschaap. Epe-Heerde is sinds het begin een van de deelnemende kuddes. In de rammencirkel krijgen ze jaarlijks de jonge fokrammen uit de kudde van Ermelo. Maar in 2001 werd al het fokkerswerk in deze kudde tenietgedaan door de ruiming van de kudde vanwege de Mond- en KlauwZeer (MKZ)-bestrijding. Maar er kon met hulp van de andere kuddes weer snel een nieuwe kudde gevormd worden, waarbij vooral de kudde van de Lemelerberg een belangrijk aandeel had. Herder Lammert laat zijn oaien gerust zeven à acht jaar worden. Hij selecteert op type en

Kor Oldenbroek

Een typische kop voor een ooi van het Veluwe heideschaap

een mooie vacht. Wat zwarte vlekken op de kop tolereert hij nog wel. De Stichting en een enthousiaste herder zorgen er samen voor dat het originele Nederlandse schapenras voor veel mensen betekenis heeft gekregen. ●

Praktische informatie

Naam:	Stichting Schaapskudde Epe-Heerde
Openingstijden en meer informatie:	http://www.schaapskudde-epe-heerde.nl/
Herder:	Lammert Niesing
Kudde:	gemiddeld 130 Veluwe heideschappen
Begrazing:	Renderklippen, 200 hectare